

Urednik izdanja
Kata Kaluđerović

Naslov originala
Jean d'Ormesson
HISTOIRE DU JUIF ERRANT

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 1990
Copyright © ovog izdanja *Dereta*, 2023

Žan d'Ormeson

PRIČA
JEVREJINA
LUTALICE

Prevod sa francuskog
Melita Logo-Milutinović

 dereta

*Ljudima treba otkriti
veličinu koja se krije u njima.*

ANDRE MALRO

*Ima li nečeg istinitijeg od istine?
Ima: to je predanje. Ono daje trajan smisao
prolaznoj istini.*

NIKOS KAZANCAKIS

Ja, kao Jevrejin Lutalica...

ARAGON

I

POMORSKA CARINA

*Ja sam jedini čovek na Zemlji, a možda
ne postoje ni Zemlja ni ljudi.
Možda me neki bog obmanjuje.
Možda me je neki bog osudio na vreme,
na taj dugi privid.
Sanjam Mesec i svoje oči
kako ga gledaju.
Sanjao sam veče i jutro prvoga dana.
Sanjao sam Kartaginu i legije
kako je razaraju.
Sanjao sam Lukana.
Sanjao sam brdo Golgotu
i rimske krstove.
Sanjao sam geometriju.
Sanjao sam tačku, pravu, ravan
i zapreminu.
Sanjao sam žuto, crveno i plavo.
Sanjao sam kartu sveta, i carstva
i crninu u osvit dana.
Sanjao sam neizmerne boli.
Sanjao sam sumnju i sigurnost.
Sanjao sam jučerašnji dan.
Ali možda za mene juče ne postoji,
možda nisam ni rođen.
Ko zna, možda sanjam da sam sanjao.*

HORHE LUIS BORHES

[Dan kao i svaki drugi]

Bio je to dan kao i svaki drugi. Sunce je sijalo. Proleće se vratilo na Unutrašnje more, koje je, u to vreme, bilo središte poznatog sveta.

[Pustinja]

Konji. Dva su lipsala pod njim. U snu, priviđala mu se voda. Kamenite pustinje. Velike isušene reke sa čudnim i sumnjivim imenima. Visoke planine u daljini. Sneg na vrhovima. Povorka je krivudala. Gotovo da je bio srećan. Sunce se rađalo pred njima.

[More]

More, more, opet more. Već više od dva meseca gledali su samo more. Većina ljudi oko njega šaputala je da će svi stradati. On, umorni Jevrejin iz Sevilje, znao je da neće umreti.

[Veliki kanal]

Veliki kanal ulivao se u Zaliv Svetog Marka. I Simonu je opet zaigralo srce: gotovo neizmenjen, posle tolikih vekova, kao san o večnosti na krhkom osloncu, ponosni grad na vodi pružao se pred njegovim očima.

[U jednom kraju Carstva]

Nije bilo ni tropske Afrike, ni Amerike, ni Australije, ni Novog Zelanda, ni Fidžija, ni Tonge, ni Tibeta, ni Mongolije. Nije bilo Japana. Duž obala Unutrašnjeg mora pružalo se jedno veoma moćno Carstvo, gde se sretalo mnogo naroda i govorilo mnogo jezika. Svet je već bio star. Već se okretao kao što se danas okreće. Zaboravio je protekle epohe na kojima se vekovima taložila tišina. Više se nije sećao stravičnih kataklizmi izgubljenih u tami vremena, koje su pratile njegovo rađanje i njegove prve trzaje. Delići sećanja još su ležali u ljudskom umu i raspaljivali maštu pesnika i putnika. Oni su kazivali strašne priče o razorenim kontinentima i potonulim gradovima. Kroz vreme su se pronosile glasine o mediteranskim carstvima nestalim u vatri i vodi. Zemljom su se pronosile glasine o izaslanicima pristiglim iz nekog dalekog, nepoznatog kraja zvanog Azija, u Grad od mramora i zlata, sagrađen na sedam brežuljaka u srcu Carstva. Neznanje, nesigurnost, protivrečnost i predanje suvereno su vladali. Samo su neobično snažni

umovi mogli da uspostave malo reda, najčešće prividnog, u raznolikosti i neredu vasseljene. Naravno, niko nije ni slutio da je tamo negde, u jednom nezamislivom svetu, prvi kineski car, po imenu Ćin Šihuangdi, sagradio jedan veliki zid. Niko nije čuo za Konfučija, ni za Lao Cea, čak ni za Budu, koji je nekoliko stotina godina ranije podigao i preobrazio milione ljudskih bića. Niko nije mogao znati da se na jednom nepoznatom kontinentu, s one strane okeana sa samo jednom poznatom obalom, rađa u sjaju i krvi civilizacija žada i ogromnih piramida. Prostor nije bio savladan. Baš kao i vreme, predstavljao je nepremostivu prepreku. Većina ljudi živela je i umirala unutar zatvorenog obzorja. Treba sačekati da prođe vreme kako bi se izbrisao prostor.

Ljudski um još je progonilo maglovito sećanje na niz ratova što su potresli vasseljenu. Jedan junak, polubog, koji je govorio jezikom trgovaca i mornara u lukama, osvojio je barem polovinu sveta. Još su se videli tragovi prolaska njegovih jedinica, koje su otišle daleko na istok, a u pohodu na zapad stigle do pustinja s druge strane Nila. Oni upućeni, sveštenici, gradski ljudi, mudraci, tvrdili su da je na obalama velike legendarne reke s nepoznatim izvorima, kraj koje počivaju bogovi s licem šakala, krokodila i ptice, živela, jedva pedeset-šezdeset godina ranije, prelepa kraljica, čiji su preci bili junakovi pratioci i zamenici. O bitkama, pobedama i smrti tog junaka kružilo je mnoštvo priča. On je presekao nerazmrsiv čvor što je vezivao budućnost sveta. Osnovao je brojne gradove, a mnogi od njih nosili su njegovo ime. Oženio se princezom iz neke tajanstvene

zemlje. Napojio je svog konja vodom iz reke na kraju sveta. Iza nje su zjapili bezdani u kojima su se migoljila čudovišta.

U jednom zabačenom kraju Carstva, koje je nastavilo tamo gde je polubog stao i zauzelo sve zemlje oko Unutrašnjeg mora, živeo je veoma neobičan mali narod. Mnogi gradovi i narodi blistali su u ljudskom sećanju zbog svojih prelepih spomenika, kipova, ćupova, ili velikih filozofa i tragičara. Neki su, poput nestalog junaka ili nepobedivog Carstva, vladali svetom uz pomoć moćnog oružja i legija. Neki su, opet, bili veoma bogati, pa su slali s kraja na kraj sveta brodove natovarene nakitom, dragim kamenjem, ili purpurnom i zlatotkanom odećom. Mali ponosni narod koji je poklekao pred snagom Carstva imao je samo jednu moć, jednu lepotu, jedno bogatstvo: svoju veru. Za razliku od nevernika što su ga okruživali sa svih strana i među sobom delili zemlje pod vlašću Carstva, on je obožavao jednog jedinog Boga, koji mu je obećao da će ga spasiti i kazniti njegove neprijatelje.

[Na *Santa Mariji*]

Umor ga je slamao. Ostali – Fransisko, i Dijego, i Fernando, brodski kuvar, i Rodrigo, gorostas koji nije prestajao da priča o svojim borbama s Boabdilovim Mavrima – dolazili su naizmenično na pramac da mu kažu kako im je dosta svega, kako hoće da se vrate, jer ne žele da upadnu u provaliju što će se otvoriti pred njima, niti da završe u čeljustima ogromnih životinja koje bljuju bujice vode, na šta već danima upozoravaju osmatrači na jarbolima. A njemu ni strah nije mogao biti opravdanje. Znao je da mu se neće ništa dogoditi, i da sâmo njegovo prisustvo na *Santa Mariji* unapred dokazuje da će stići neko beskorisno, još nepoznato spasenje, koje će mu pasti teže nego išta. Kada se mladi mornar iz Trijane u nastupu ludila bacio preko ograde u more, koliko ga je dobro razumeo, i koliko mu je samo zavideo! Umor, iscrpljenost, uporno pitanje čemu sve to, želja da se sve već jednom završi, neprestano su ga pratili. Posada ga je smatrala neobičnim čovekom, čudakom. Koliko god se daleko vraćao u svoja bezbrojna

sećanja, uvek je bilo isto, i kad se borio na obalama Dunava, ili kod Sarmisegetuze protiv Decebalovih Dačana, kad je kroz najudaljenije krajeve Irske na leđima teglio rukopise neprocenjive vrednosti iz manastira Glendaloh, kad je plovio na Bragadinovim galijama i vrebao Turke, i kad je s kaluđerom Jovanom tumarao žarkim i ledenim azijskim pustinjama. Niko se nije manje plašio smrti nego on, koji se nije ničemu nadao ni od neba, ni od zemlje, ni od ljudi.

[Proleće u Galileji]

Tog prolećnog dana, predeli, biljke, životinje i ljudi izgledali su gotovo isto kao danas. Nije bilo mnogo knjiga. Bilo je malo mašina. A guste šume prostirale su se svuda pomalo, po dalekoj Galiji, dolinama severno od Alpa, predivnim ostrvima Unutrašnjeg mora među kojima je nekoliko vekova ranije lutao Odisej, po susednoj Galileji, po obalama Tiberijadskog jezera, gde je u ono vreme cvetala jedna zelena, senovita, nasmejana zemlja, prava zemlja iz *Pesme nad pesmama* i stihova ljubljenih sinova. U martu i aprilu, polja je prekrivao šareni cvetni ćilim. Hitre gugutke, kosovi tako laki da su mogli da slete i na vlat trave, ćubaste ševe, slatkovodne kornjače i rode, još su bez straha i zazora puštali ljude da im se približe. Mali gradovi i velika sela gurali su se po gusto naseljenoj zemlji koja nije marila za raskoš, umetnost, lepote oblika, tako drage Grcima, ali je zato bila brižljivo negovana zahvaljujući svojim neobično umnim i produhovljenim ratarima. Galileja, predeli oko Tiberijade, kao i severniji krajevi oko Tira, obilovali su

svežom vodom, i zdenaca je bilo na svakom koraku. Krošnje smokava i vinova loza davale su hladovinu majurima. Bašte su izgledale kao guste šume jabuka, oraha i narova. Vino je bilo odlično, i svi su ga rado pili.

Južnije, s one strane brežuljaka i udolina, nedaleko od Mrtvog mora, čije su vode ostavljale jak ukus soli na usnama, u jednoj sumornoj, gotovo pustoj zemlji, dizao se jevrejski sveti grad. Tu, u dolini Kedrona, mnogo, mnogo vekova ranije, nastanili su se potomci Avrama, koji je došao izdaleka sa svojom porodicom i verom. Car David, o čijem je imenu, slavi, ljubavima, pa čak i zlodelima, još pevao ceo narod, zauzeo je taj grad, a Davidov sin Solomon u njemu je, uz pomoć tirkog cara Hirama, koji mu je poslao kedrovinu i tesare, sagradio Hram Gospodnji, gde je pod budnim okom dva krilata heruvima od pozlaćenog drveta trebalo da leže Zavetni kovčeg i Tablice sa zapovestima koje je nekada davno Bog preneo Mojsiju na visovima Sinaja. Kasnije, skoro šest stotina godina pre našeg prolećnog putovanja, vavilonski car Nabukodonosor uništio je Hram. On je potom iznova sagrađen, ponovo opustošen, pa opet obnovljen. A onda, osamdesetak godina ranije – veoma stari ljudi još se sećaju tih jezivih događaja – Pompejeve legije osvojile su Sveti grad i pobile sveštenike iz Hrama. Jerusalem, Judeja, cela Palestina, pali su pod vlast Carstva.

Sledeće obimne radove započeo je Irod, koji se popeo na jerusalimski presto zahvaljujući Rimljanima, a pošto je saradivao sa Carstvom, nije bio omiljen među Jevrejima. Naravno, ispovedao je Mojsijevu veru, ali bio je Idumejac

i, u očima većine, lovac u mutnom i izdajnik. Bio je prijatelj Marka Antonija, sve mu je dugovao, ali odmah posle bitke kod Akcija, kad je Antonija i Kleopatru pregazio Oktavijan, priklonio se pobedniku, koji je tada stupio na presto kao imperator Avgust. Da bi ostao na vlasti, uklonio je dedu i brata svoje žene, a na kraju i nju samu. Ženio se deset puta. Bio je to vladar koji nije znao ni za boga ni za zakon, a zbog njegove okrutnosti, tiranije i slepog pokoravanja stranim zavojevačima, svi su ga mrzeli i prezirali. Kao i mnogi tirani, sagradio je pozorišta, vežbališta, i podigao nebrojene spomenike, zbog kojih su sveštenici i pobožni Jevreji videli u njemu helenskog paganina. Na mestu jednog grčkog utvrđenja na obali mora osnovao je grad kojem je dao ime Cezareja, kako bi se dodvorio Rimljanima. Ali omraženi sluga zavojevača takođe je ponovo izgradio Solomonov hram, veći i lepši nego što je ikada bio.

SADRŽAJ

I • POMORSKA CARINA	7
II • MRAČNA VREMENA	177
III • OSANA BEZ KRAJA	371

Žan d'Ormeson
**PRIČA JEVREJINA
LUTALICE**

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Nevena Živić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-495-2

Tiraž
1000 primeraka

Beograd, 2023.

Izdavač / Štampa / Plasman: **DERETA doo**, Vladimira Rolovića 94a,
11030 Beograd, tel./faks: 011.23.99.077; 23.99.078, **www.dereta.rs**

KNJIŽARA DERETA, Knez Mihailova 46, Beograd, tel.: 011.26.27.934, 30.33.503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.133.1-31

Д'ОРМЕСОН, Жан, 1925–2017

Priča Jevrejina lualice / Žan d'Ormeson ; prevela s francuskog Melita Logo-
-Milutinović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2023 (Beograd : Dereta). – 616
str. ; 21 cm. – (Biblioteka Tragom klasika)

Prevod dela: Histoire du juif errant / Jean d'Ormesson. – Tiraž 1.000

ISBN 978-86-6457-495-2
COBISS.SR-ID 119730185